

N:o 57.

Ank. till Riksd. kansli den 8 april 1904, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till reseunderstöd åt tekniker för att besöka 1904 års världsutställning i S:t Louis.

(2:a U. A.)

I en till Riksdagen den 26 februari 1904 aflåten proposition (n:o 85) har Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att å extra stat för år 1905 anvisa ett anslag af femtiotusen kronor att af Kungl. Maj:t användas till reseunderstöd åt tekniker för att besöka innevarande års utställning i S:t Louis.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har föredragande departementschefen anfört följande:

»I en till Kungl. Maj:t ingifven skrift har svenska teknologföreningen gjort framställning om beredande af anslag till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker för besök vid innevarande års internationella utställning i S:t Louis. Till stöd härför har föreningen anfört, att, oafsett den utbildning, som i allmänhet kunde vinnas genom studieresor i främmande länder, det syntes föreningen, att särskildt i förevarande fall, där målet för resan vore ett land, hvilket finge anses såsom banbrytande på det industriella området och äfven inom byggnadsväsendet intoge en särdeles framstående ställning, mycket lärorikt skulle vara för svenska utöfvare af teknisk verksamhet att in-

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 4 Saml. 1 Afd. 36 Häft. (N:is 57 och 58). 1

hämta till gagn för Sveriges industri och byggnadskonst. Äfven vid föregående utställningar hade anslag för dylikt ändamål beviljats af statsmedel. Sålunda hade anvisats till understöd för besök vid utställningen

i Paris 1851	6,000	kronor
» London 1862.....	6,850	»
» Paris 1867	6,500	»
» Köpenhamn, London och Moskva 1872	10,000	»
» Wien 1873	20,000	»
» Philadelphia 1876.....	27,000	»
» Paris 1889	10,000	»
» Chicago 1893	50,000	»
» Paris 1900	62,000	»

Beträffande storleken af det nu ifrågasatta anslaget har teknologföreningen förklarat sig icke våga, med hopp om framgång, föreslå detsamma till högre belopp, än som utgått för besök vid 1893 års utställning i Chicago, eller 50,000 kronor, huru skäligt ett högre belopp än kunde finnas vara med hänsyn till ej mindre den minskning i penningvärdet, som sedan sagda tidpunkt ägt rum, än äfven den ökade omfattning och betydelse, landets industri nu mera helt visst erhållit.

Öfver berörda framställning har kommerskollegium den 22 december 1903 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande; och har kollegium däri anfört hufvudsakligen följande.

För landets industri borde det utan tvifvel lända till gagn, att kännedom vunnes om hvad nytt och nyttigt å industriens och teknikens område utställningar af ifrågavarande slag kunde hafva att förete, och att denna kännedom blefve inom landet mera allmänt spridd. I betraktande af den framskjutna ställning, Amerikas förenta stater intoge å nämnda område, ansåge kollegium, att för tillgodoförandet åt Sverige af den kunskap, som i omförmälda hänseende, särskildt hvad anginge amerikanska förhållanden, kunde stå att vinna vid innevarande års utställning i S:t Louis, det vore ändamålsenligt, att lämpliga personer genom erhållande af reseunderstöd af statsmedel sattes i tillfälle att besöka utställningen.

Af de anslag, som vid olika tillfällen anvisats till reseunderstöd för besök vid utställningar i främmande länder, hade understöd utdelats än åt lärare vid de tekniska läroverken, än åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, än åt andra industriidkare äfvensom åt arbetare i de särskilda näringsyrkena m. fl. Beträffande utställningarna i Philadelphia år 1876 och i Chicago år 1893 hade reseunderstöd utdelats för besök,

vid den förra utställningen endast åt ingenjörer och för besök vid utställningen i Chicago endast åt tekniker, till hvilka hänförts, bland andra, äfven tekniska lärare.

I fråga om de reseunderstöd, som borde anvisas för besökande af utställningen i S:t Louis; har kommerskollegium, i öfverensstämmelse med hvad kollegium i underdånigt utlåtande den 27 november 1891 föreslagit i afseende å reseunderstöd för besök vid utställningen i Chicago, uttalat den åsikt, att, i betraktande af dels utställningsortens aflägsenhet och de dyra resorna, dels ock det med understöden afsedda syftet att göra kunskapen om hvad vid utställningen befunnes vara nytt och nyttigt mera allmänt spridd, reseunderstöden borde utgå endast till sådana personer, som till följd af sin ställning inom de särskilda näringarnas tjänst eller eljest kunde anses utöfva en mera allmän inverkan på näringarnas utveckling, och som därjämte borde kunna själfva bidra till resekostnadernas bestridande. Till dem, som sålunda skulle kunna komma i åtnjutande af reseunderstöd, syntes äfven nu böra hänföras, bland andra, lärare vid tekniska undervisningsanstalter.

Beträffande storleken af det anslag, som för ifrågavarande ändamål borde anvisas, funne kollegium anslaget böra bestämmas till åtminstone samma belopp, som anvisats för besök vid utställningen i Chicago, eller 50,000 kronor.

Vidkommande de villkor, under hvilka understöd för besök vid utställningen i S:t Louis skulle få åtnjutas, erinrade kommerskollegium, hurusom i fråga om understöd för besök vid utställningen i Chicago genom nådigt bref den 22 oktober 1892 förordnats, att högsta understödsbeloppet för en person skulle utgöra 1,500 kronor; att den, som undfinge dylikt understöd, ägde lyfta två tredjedelar däraf, då resan anträdde; att såsom villkor för utbekommande af återstående tredjedelen skulle gälla, att vederbörande skulle hafva inom viss utsatt tid till Sverige återkommit och inom viss, likaledes angifven tid, till kommerskollegium aflämnat berättelse, af beskaffenhet att kunna af kollegium godkännas, rörande iakttagelserna vid utställningen; att den, som undfått understöd men icke till Sverige återkommit inom viss angifven tid, skulle vara skyldig återbära hvad han af understödsbeloppet uppburit; samt att, innan någon del af understödet finge lyftas, vederbörande skulle till kommerskollegium aflämna af kollegium godkänd borgen eller annan säkerhet för fullgörande af sålunda möjligen ifrågakommande återbäringsskyldighet. Därjämte hade uppdragits dels åt chefen för vederbörande statsdepartement att i allmänna tidningarna kungöra, att de, som önskade komma i åtnjutande af dylikt understöd,

hade att inom viss bestämd tid till departementet ingifva till Kungl. Maj:t ställda ansökningar därom, med närmare uppgift om ändamålet med besöket vid utställningen samt om den tid, sökande hade för afsikt att uppehålla sig å utställningsorten, dels ock å en särskild nämnd att öfver de inkomna ansökningarna afgifva yttrande och upprätta förslag till utdelning af ifrågavarande understöd. Vidare hade genom nådigt bref den 3 mars 1893 föreskrifvits, att, beträffande utbetalningen och villkoren i öfrigt för åtnjutande af reseunderstöd för besökande af utställningen i Chicago, skulle lända till efterrättelse ej mindre de i förberörda nådiga bref den 22 oktober 1892 meddelade bestämmelser än äfven, att den, som erhållit reseunderstöd, skulle vid hemkomsten från resan styrka sig hafva under densamma uppehållit sig minst en månad inom Amerikas förenta stater, vid äfventyr att han i annat fall icke ägde utfå den inestående tredjedelen af understödet.

Bestämmelser af enahanda eller motsvarande innehåll med de nu anförda ansåge kommerskollegium lämpligen böra meddelas äfven i afseende å reseunderstöd åt tekniker för besökande af utställningen i S:t Louis.

Med stöd af erfarenhet från föregående utställningar hölle kollegium emellertid före, att för ernåendet af syftmålet med vederbörandes resor, hvilket, såsom af kollegium framhållits, i förevarande fall borde i främsta rummet vara att inhämta det nya och nyttiga inom den högt uppdrifna industrien och tekniken i Amerikas förenta stater, det ej sällan skulle befinnas ändamålsenligt, att iakttagelserna vid själfva utställningen fullständigades genom besök vid industriella verk och inrättningar inom nämnda land. Med hänsyn därtill borde vid reseunderstödens fördelning afseende fästas icke blott å den tid, sökande uppgåfve sig och skäligen kunde anses behöfva för uppehållet å själfva utställningsorten, utan äfven å den tid, han öfver hufvud taget ämnade för vinnande af ändamålet med resan vistas inom Amerikas förenta stater. Denna sistnämnda tid syntes därför äfven böra i ansökning om reseunderstöd uppgifvas.

På grund af hvad kollegium anført angående ändamålsenligheten i förekommande fall af besök jämväl vid industriella verk och inrättningar samt i betraktande af önskvärdheten däraf, att vid reseunderstödens fördelning dels de personer, som befunnes äga de bästa förutsättningarna för fullföljandet af de föresatta uppgifterna, måtte kunna i främsta rummet komma i åtanke, äfven om de till äfventyrs ej vore i den ekonomiska ställning, att de till någon större del själfva kunde bidra till resekostnadernas bestridande, dels ock tillbörlig hänsyn

mätte kunna tagas till beskaffenheten och omfattningen af de studier, som skulle under vistelsen i Amerika bedrifvas, äfvensom till den därför afsedda tid, ansåge kommerskollegium, att, i likhet med hvad förhållandet vore med de årliga anslagen till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, icke på förhand borde bestämmas något högsta reseunderstödbelopp för en person, utan att detta borde ske först vid reseunderstödens fördelning. Därest denna kollegii uppfattning vunne godkännande, syntes det böra bestämmas, att den, som erhöle reseunderstöd, skulle vid hemkomsten från resan styrka sig hafva under denna uppehållit sig inom Amerikas förenta stater minst den tid, med hänsyn bland annat hvartill reseunderstödsbeloppet blifvit bestämdt.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda anförts och under erinran att utställningen i S:t Louis vore afsedd att öppnas den 1 nästkommande maj och fortgå till den 1 december innevarande år, har kommerskollegium hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd för anvisande för ifrågavarande ändamål af ett anslag af 50,000 kronor.

Med allt skäl har såväl svenska teknologföreningen som ock kommerskollegium erinrat om den framstående plats, Amerikas förenta stater intaga på industriens och teknikens område. Resultaten af den alltjämt fortgående utvecklingen på nämnda område torde också inom åtskilliga branscher komma att uppvisas å den tillämnade världsutställningen i S:t Louis, och för svenska tekniker, hvilka önska att ytterligare utbilda sig, bör därför å nämnda utställning åtskilligt vara att inhämta, som sedermera kan komma dem till afsevärd nytta vid deras arbete i den svenska industriens tjänst. I betraktande häraf finner jag mig också böra understödja den nu gjorda framställningen om beredande af understöd åt tekniker för att besöka ifrågavarande utställning. Det härför erforderliga anslaget har kommerskollegium ansett böra bestämmas till samma belopp, som utgått för besök vid 1893 års utställning i Chicago, eller 50,000 kronor. Någon anledning att föreslå anslaget för besök vid utställningen i S:t Louis till lägre belopp torde väl icke heller förefinnas. Skall med anslaget åstadkommas ett tillfredsställande resultat, bör detsamma afpassas så, att hvarken beloppen af de särskilda understöden eller antalet personer, som kunna tilldelas understöd, allt för mycket begränsas. Med anslagets bestämmande till 50,000 kronor synas mig båda dessa synpunkter kunna behörigen tillgodoses, och jag har därför icke heller något att erinra mot detta belopp.

Beträffande de villkor och bestämmelser, som kunna finnas böra meddelas för åtnjutande af understöd från anslaget, torde jag blifva i

tillfälle att yttra mig, sedan det visat sig, huruvida anslaget varder af Riksdagen beviljadt, och jag inskränker mig därför nu till att endast antyda, att jag i hufvudsak ansluter mig till de åsikter, kommerskollegium i detta afseende uttalat.»

Åberopande hvad han sålunda anfört, hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

På grund af hvad till stöd för denna proposition blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, må å extra stat för år 1905 anvisa ett anslag af 50,000 kronor att af Kungl. Maj:t användas till reseunderstöd åt tekniker för att besöka innevarande års utställning i S:t Louis.

Stockholm den 8 mars 1904.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
